

Reflektionstext

Täta beskrivningar i etnografiskt skrivande

Sofia Breimo

Thick descriptions, täta beskrivningar – ett begrepp så ofta återkommande i relation till etnografisk text. Begreppet är mig så välbekant, men har tenderat glida undan så fort jag faktiskt försökt definiera det eller bryta ned dess beståndsdelar. Under mina studieår på etnologin i Uppsala har jag förväntats skriva tätt och jag har själv pekat på textstycken och kallat dem täta – ändå har jag haft svårt att förstå begreppets faktiska innebörd. Vad är en tät beskrivning? Vad är tät text? Vad är täthet? Vad är verkligen täthet? Tidigt i vintras beslutade jag mig för att stanna upp vid begreppet i ett försök att reda ut det för mig själv. Jag vände mig till antropolog Clifford Geertz, sökte råd hos etnograf Kristen Ghodsee, läste andra etnologers avhandlingar, jämförde texter, termer och beskrivningar. Nedan följer min redogörelse, en reflektion i jakten efter svaret på frågan: Vad är egentligen täta beskrivningar?

Begreppet som sådant

”Täta beskrivningar” är ett begrepp och en metod utvecklad av antropolog Clifford Geertz (1973), först myntat av filosof Gilbert Ryle (1949). Enligt Geertz kan vi med hjälp av täta beskrivningar skriva fram inte bara beskrivningar av händelser, platser och skeenden utan även intention, mening och kontext (jfr 1973: 6f) – vilket är helt centralt för etnologisk kunskapsproduktion och etnografi. Etnologerna Jenny Ingridsson och Kim Silow Kallenberg förklarar att när en forskare skriver en tät beskrivning så används skrivprocessen som en medveten tolkningsprocess för att nå de olika lager av mening som kulturella fenomen har (2017: 3). De menar att en tät beskrivning är något mer än bara en redogörelse för något som har observerats, vilket etnolog Karin Gustavsson förtydligar genom att klargöra att det är skillnad mellan en beskrivning av vad ett händelseförlopp *består av* och en skildring av vad som *faktiskt sker* (2014: 26). Ingridsson och Silow Kallenberg förklarar vidare att det, enligt Geertz, inte finns någon gräns för hur tät en beskrivning kan göras eller för hur många lager av tolkning den kan inbegripa (2017: 3). *Tolkning* är ett viktigt begrepp i sammanhanget, jag tar med mig det vidare i resonemanget.

Etnografi, ett tätt format?

Geertz påstår att etnografi är täta beskrivningar (1973: 9f, 16). Det innebär således att täta beskrivningar är

etnografi. Vad betyder det? Antropolog Helena Wulff, liksom Ingridsson och Silow Kallenberg, lyfter fram etnografins dubbla betydelse som både process och produkt: etnografi är dels de metoder som etnologer och forskare från närbesläktade ämnen använder sig av, såsom deltagande observation och intervju, dels en särskild typ av text (Wulff 2008: 23; (Silow Kallenberg, von Unge & Wiklund Moreira 2022:237). Etnologerna Billy Ehn och Orvar Löfgren och antropolog Richard R. Wilk beskriver i sin tur etnografi som en skrivande praktik, och antropolog Charlotte Aull Davies menar att det är i textskapandet som etnografi *händer* (Ehn, Löfgren & Wilk 2016: 99; Davies 2008: 256). När termen bryts ned i sina beståndsdelar, finns där ”etno” som kommer från *ethnos* och betyder folk, och ”grafi” från *graph'ia* som betyder skriva (Silow Kallenberg, von Unge & Wiklund Moreira 2022: 153). Om täta beskrivningar är etnografi, förstår jag det som att täta beskrivningar är etnografi när etnografi är text. Jag utgår från det.

Framskrivna empiri

I mitt försök att avgränsa och definiera täta beskrivningar rör jag mig vidare via den insamlade empirin och dess relation till metod och teori. Ingridsson förklarar i en föreläsning vårvintern 2023 att tätt skrivande är ett särskilt slags skrivande som bygger på etnografiska metoder.¹ Gustavsson beskriver något liknande när hon förklarar att forskaren först fångar ett händelseförlopp, genom vad som sägs och görs, för att sedan omsätta det i en tolkande text (2014: 27). Ghodsee skriver att en etnograf noggrant måste väga balansen mellan insamlad empirisk data och teori, eftersom att bra etnografi kräver att teori vävs in i de etnografiska beskrivningarna (2016: 50f, 54). Vidare menar hon att etnografen kommer till liv genom sin detaljrikedom om människor, plats och händelser. Genom Ingridssons, Gustavssons och Ghodsees beskrivningar av empirins och teorins roll för etnografen förstår jag att empirin är en viktig, grundläggande komponent i täta beskrivningar, och att denna behöver stå i en integrerad dialog med teori.

¹ Jenny Ingridsson, etnolog, digital föreläsning vid Umeå universitet den 16 februari 2023

Beståndsdelarna

Jag söker vidare hos etnologer och antropologer som läst Geertz och som tänkt kring begreppet. Täta beskrivningar, och således även etnografi i sitt skrivna format, är enligt dessa:

...tolkande, träffande, detaljerade, livfulla, innehållandes rika narrativa detaljer, inte innehållandes för mycket adjektiv och adverb, en beskrivning av vad ett händelseförlopp verkligen *består av*, trogna en faktisk verklighet, i dialog med ett teoretiskt ramverk, symboltunga, effektiva, värdeladdade... (jfr Geertz 1973: 20; Ghodsee 2016: 31–32, 39, 51; Gustavsson 2014: 26; Silow Kallenberg & Ingridsdotter 2017: 3, 5). Täta beskrivningar är alltså text som kan se ut som rena beskrivningar av händelseförlopp men som i själva verket rymmer många nivåer av tolkning, och som dessutom är skriven på ett särskilt sätt (Silow Kallenberg 2017:43).

Text som vibrerar

Jag har lagt märke till att jag, när jag läser etnografisk text, emellanåt *tycker* eller *känner* att vissa texter är tätare än andra. Ibland kan jag förvisso se och förstå det genom att titta på textens beståndsdelar; att beskrivningen är tolkande och formad av ett tydligt teoretiskt ramverk. Att jag som läsare genom en (ofta, men inte alltid) målade beskrivning tas med i forskarens analys. Att texten är *tilltätad* på så sätt att den tar mig med i en riktning. Att den skriver fram kunskap om någonting, utan att för den sakens skull skriva ut kunskapen genom enbart teoretiska förklaringar. Jag kan *se* den tätheten i text ibland, och förstå vad den gör med texten. Men, jag har alltså lagt märke till att jag ibland *tycker* att texter är täta. Det är bara en känsla. Kanske saknar jag förklaringsmodeller för att förstå vad den handlar om – känslan av täthet. Jag vänder mig därför till Ghodsee för att få hjälp.

Ghodsees bok *From notes to narrative: Writing ethnographies that everyone can read* (2016) är näst intill en handbok i att skriva etnografi. Med tydliga exempel visar hon på vilken roll som språk, ordval, meningsuppbyggnad och stil spelar i skapandet av olika slags vetenskaplig text, för dess läsbarhet och för läsoplevelsen. Ghodsee ger många handfasta, konkreta skrivtips om hur det går att förfinas, förtydliga och berika etnografisk text. Hon beskriver till exempel att rika, narrativa detaljer är ett viktigt underlag för att kunna skriva "vacker etnografi" (2016: 32). Ghodsee rör sig runt något som jag ännu inte kunnat precisera, som handlar om min känsla av att viss text är tätare än annan. Hon ger skrivtips likt dessa: beskriv hellre människors handlingar än deras karaktärsdrag, och beskriv platser på ett sätt så att det stöttar och underbygger textens övergripande teoretiska ramverk (2016: 35ff, 44). Ghodsee menar att etnografisk text kommer till liv när den är rik på detaljer om människor, platser och händelser och hon uppmanar den skrivande

läsaren: Skriv inte bara att barn leker på lekplatsen – *visa* hur den femåriga flickan hjälper det yngre barnet med farten på den förfallna gamla gungan (2016: 47, 50)! Förklara inte bara att torget är ett viktigt socialt forum – beskriv i stället hur människorna umgås här! Och så skriver hon:

I första kapitlet i boken *The interpretation of cultures* från 1973 diskuterar Geertz vikten av det han kallar *täta beskrivningar*, en avgörande komponent i tolkande antropologi, vilket bäst exemplifieras i hans skrivande stil i "Deep play" (2016: 32, min översättning).

Jag fastnar särskilt för en sak i denna mening: *skrivande stil (writing style)*. Det är nämligen någonstans där bland alla skrivtips som Ghodsee ringar in någonting viktigt åt mig, rörande *känslan* av täthet: Välskriven etnografi handlar också om den skrivande stilen, om ordval och språklighet. Jag förstår det plötsligt: att ordval, meningsuppbyggnad och stil tätar till. Språket hänger ihop med tätheten. Jag menar därför numera att språk, ordval och stil har betydelse för tätheten, och jag förstår att språk, empiri och teori måste samspela i täta beskrivningar.

Beskrivningar som läcker

I sökandet efter ett begrepps avgränsning och innebörd kan det vara relevant att även titta på vad som faller utanför. Finns det beskrivande text som försöker, men inte riktigt lyckas vara helt tät? Jag gör ett försök att särskilja täta beskrivningar från andra typer av beskrivningar.

Jag vill börja med att utesluta vissa typer av text ur mitt resonemang, nämligen sådana textstycken som är skrivna inom ramen för en etnografisk studie men inte har funktionen att beskriva empirin på det sätt täta beskrivningar förväntas göra – så som teoretiska genomgångar, metodkapitel eller rena citat. Eftersom dessa fyller andra funktioner än att skildra det studerade materialet så jag lämnar dem utanför resonemanget om vad täta beskrivningar är. Nyckelordet i täta beskrivningar är nämligen *beskrivningar*, och för att vara mer specifik: *empiriska* beskrivningar. När börjar, eller upphör, då en beskrivning att vara tät? Går det att särskilja en tät beskrivning från en beskrivning som inte är tät? Jag vänder mig till Geertz igen:

[T]he point is that between what Ryle calls the "thin description" of what the rehearser (parodist, winker, twitcher) is doing ("rapidly contracting his right eyelids") and the "thick description" of what he is doing ("practicing a burlesque of a friend faking a wink to deceive an innocent into thinking a conspiracy is in motion") lies the object of ethnography: a stratified hierarchy of meaningful structures in terms of which twitches,

winks, fake-winks, parodies, rehearsals of parodies are produced, perceived, and interpreted, and without which they would not (not even the zero-form twitches, which, as a cultural category, are as much nonwinks as winks are nontwitches) in fact exist, no matter what anyone did or didn't do with his eyelids (Geertz 1973: 7).

I citatet pekar Geertz mot hur något så alldagligt som ögonblinkningar går att tolka, beskriva och i förlängningen bygga kunskap kring. Geertz visar på det han menar är den avgörande aspekten som specificerar en tät beskrivning; en *tät beskrivning*, till skillnad från en *tunn beskrivning* (min översättning), har förmågan att särskilja en meningsbärande, kommunicerande blinkning från en betydelselös blinkning såsom ett ryckande ögonlock. En tät beskrivning tolkar och rymmer värdeladdade, meningsbärande ord medan en tunn beskrivning snarare skildrar det som ett händelseförlopp består av (Gustavsson 2014: 26). Att täta beskrivningar går att särskilja från andra slags beskrivningar genom att titta på ett antal aspekter och kvalitéer, och att det *finns* beskrivande text som inte är tät, är kanske självklara utgångspunkter – men jag ser det som viktiga insikter i sökandet efter begreppets avgränsningar och innebörd. Genom att särskilja täta beskrivningar från tunna visar Geertz att det finns beskrivande text med etnografiska ambitioner som av olika anledningar är för ofullständig eller otillräcklig för att kunna kallas tät. Det här betyder alltså att en livfull skildring av en situation inte nödvändigtvis är tät, eftersom en beskrivning tätas till först då empirin ställs i dialog med teori och när läsaren genom detaljrika skildringar och kondenserade lager av tolkning ges tillgång till en djupare förståelse för den situation som studerats. I en tät beskrivning skrivs mening fram genom detaljerade och värdeladdade beskrivningar. Geertz kallar de, låt mig kalla dem, otillräckliga beskrivningarna för tunna. Jag vill göra tillägget och mena att text också kan läcka. En beskrivning läcker, menar jag, när mening och betydelser går läsaren förbi, när tolkningar lämnats utanför eller viktiga aspekter missats. En text läcker när språk, stil och innehåll inte stämmer överens – den blir oprecis. En text som läcker är en text som är ojämn, spretig eller alldeles för luftig.

Genom att särskilja täta beskrivningar från andra typer av text går det alltså att förstå att för att en beskrivning ska kunna förstås som tät måste den i första hand vara just en (empirisk) *beskrivning*, och för att beskrivningen ska kunna kallas tät så får den inte vara för tunn, bör inte heller läcka.

Avslutning

Genom att cirkulera runt termer som *etnografi*, *tunna beskrivningar* och *text som läcker* i min reflektion över begreppet *täta beskrivningar*, tycker jag mig ha landat i några viktiga utgångspunkter, insikter och

beståndsdelar. Med hjälp av täta beskrivningar går det att skriva fram inte bara *beskrivningar* av händelser, platser och skeenden utan även intention, mening och kontext. Det är en viktig utgångspunkt. I täta beskrivningar samspelar språk, empiri och teori. Det är en viktig insikt. Jag anser mig även ha funnit några bärande beståndsdelar som skulle kunna ringa in vad täta beskrivningar faktiskt är. Täta beskrivningar är (oftast...):

- Ett särskilt slags skrivande, baserat på empiriska data som samlats in med etnografiska metoder
- Beskrivande, tolkande text formad av ett teoretiskt ramverk
- Detaljerade och med fördel livfulla och målade
- Träffande
- Noggrant framskrivna vad gäller språk och stil – eftersom ordval, meningsuppbyggnad och stil tätar till. Språket spelar roll för tätheten.

Jag inser att jag tidigare har krånglat till vad som i själva verket är ett mycket bokstavligt och självförklarande begrepp. Beskrivningen (*skildringen, framställningen*) är tät (*förtätad, komprimerad, fyllig, präglad av koncentration*).² Tät, som i kompakt, som inte lämnar utrymme eller glipor där andra tolkningar kan ramla emellan. Tät som i tydlig, enhetlig, i en och samma riktning.

Nu glider det inte undan för mig längre, begreppet.

Sofia Breimo är antikvarie med inriktning etnologi vid Västerbottens museum, och studerar masterprogrammet i etnologi vid Uppsala universitet

Referenser

- Davies, Charlotte Aull (2008). *Reflexive ethnography: A guide to researching selves and others*. London: Routledge
- Ehn, Billy, Löfgren, Orvar & Wilk, Richard, R. (2016). *Exploring everyday life: strategies for ethnography and cultural analysis*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield
- Geertz, Clifford (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. New York: Basic Books
- Ghodsee, Kristen (2016). *From notes to narrative: Writing ethnographies that everyone can read*. Chicago: The University of Chicago Press
- Gustavsson, Karin (2014). *Expeditioner i det förflutna: Etnologiska fältarbeten och försvinnande allmogekultur under 1900-talets början*. Stockholm: Nordiska Museet
- Ryle, Gilbert (1949). *Concept of the mind*. New York: Hutchinson and Company
- Silow Kallenberg, Kim (2017). Tabanja, *Kulturella Perspektiv - Svensk etnologisk tidskrift*, 26(2), 41–51.
- Silow Kallenberg, Kim & Jenny Ingridsson (2017). Introduktion, *Kulturella perspektiv - Svensk etnologisk tidskrift*, 26(2), 2–10.

² Svenska Akademiens Ordbok, <https://svenska.se/saob/>, sökt på "Beskrivning" och "Tät" 20 mars 2023

- Silow Kallenberg, Kim, Elin von Unge & Lisa Wiklund
Moreira (red) (2022). *Etnologiskt fältarbete: Nya fält och former*. Lund: Studentlitteratur.
- Wulff, Helena (2008). Etnografisk fiktion: Om kvinnors liv i det nya Irland, *Kulturella Perspektiv – Svensk etnologisk tidskrift*, 3–4.

Citera den här artikeln: Sofia Breimo. 2024. Täta beskrivningar i etnografiskt skrivande. *Kulturella Perspektiv* 2024, vol. 33. s. 1–4. DOI: 10.54807/kp.v33.17533

Mottagen: 2 oktober 2022 **Accepterad:** 11 mars 2024 **Publicerad:** 14 maj 2024

Copyright: © 2024 Författaren/författarna. Detta är en Open Access-artikel som distribueras enligt Creative Commons, licens CC-BY 4.0, som tillåter obegränsad användning, distribution och reproduktion i samtliga medieformat, förutsatt att ursprunglig(a) författare och källa uppges. Se <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Kulturella Perspektiv – Svensk etnologisk tidskrift, ISSN 1102-7908, är en expertgranskad Open Access-tidskrift som publiceras av Föreningen Kulturella Perspektiv.

OPEN ACCESS